

การบริหารความเสี่ยง (RISK MANAGEMENT)

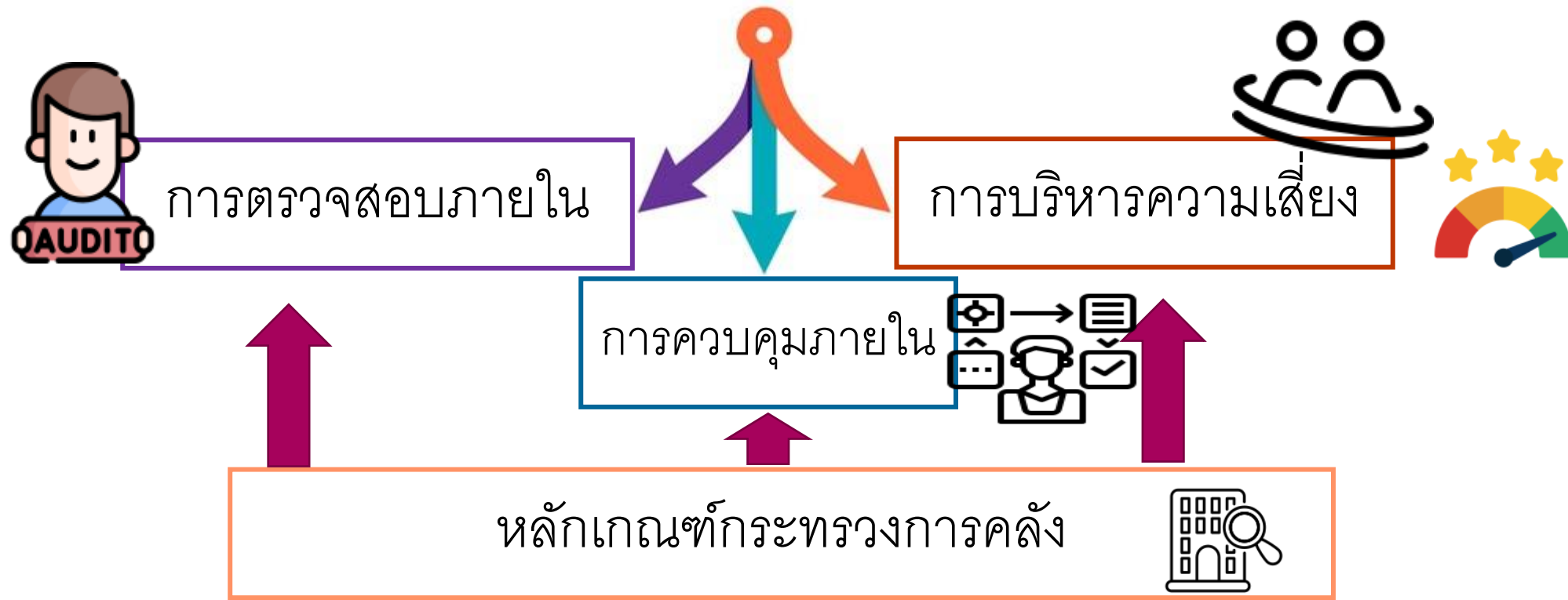
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

13 กันยายน 2567

ผู้บรรยาย : สุรพงษ์ ชูรังสฤษฎ์, CIA 30836

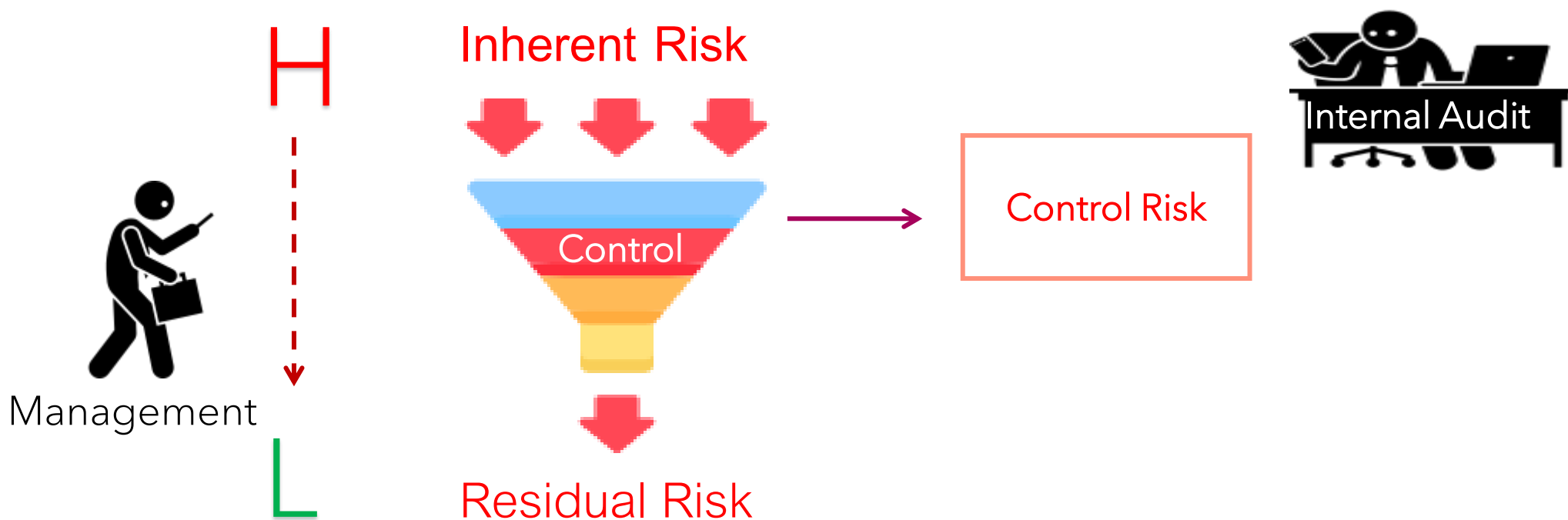
หน่วยงานของรัฐ Governance

พรบ. วินัยการเงิน การคลังของรัฐ พ.ศ. ๒๕๖๑ – โดยมาตรา ๗๙

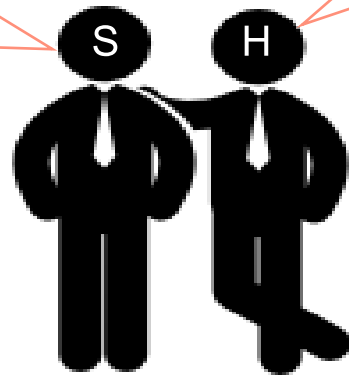
RISK - CONTROL - INTERNAL AUDIT

ทำไมต้องกำหนดให้มี?

ปัญหา ในการใช้ (IMPLEMENT)

เข้าใจก่อน
แล้วค่อยทำ

ทำตามนี้ก่อนแล้ว
จะ เข้าใจเอง

ทำตามตั้งนานแล้ว
ยังไม่เข้าใจ

Soft Side

Hard Side

นโยบาย หลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติ

- ความเข้าใจตรงกัน และรับรู้ถึงความรับผิดชอบ
- สร้างวัฒนธรรมองค์กร

ทบทวนแนวคิด - ความเสี่ยง

A

ติดเชื้อ Covid รักษาตัวอยู่ รพ.

B

- อยู่ คอนโด
- ออกจากบ้านทุกวัน ใช้รถสาธารณะ
- ทานอาหารที่ร้าน
- ฉีด วัคซีน 1 เข็ม

C

- อยู่ บ้านเดี่ยว
- ออกจากบ้านทุกวัน ใช้รถส่วนตัว
- นำอาหาร ทานที่ทำงาน
- ฉีด วัคซีน 1 เข็ม

D

- อยู่บ้านเดี่ยว คนเดียว
- ออกกำลังกายประจำ
- ออกจากบ้านเท่าที่จำเป็น
- สั่งอาหารมาทานที่บ้าน/ทำเอง
- ฉีด วัคซีน 2 เข็ม

ทบทวนแนวคิด - ความเสี่ยง

วันนี้

Problem

8.30 น.

วันพรุ่งนี้และต่อไป

มีความเสี่ยง? / เกิดความเสี่ยง

8.30 น.

ธรรมชาติของ ความเสี่ยง

- ▶ “ความไม่แน่นอน” เป็น “สิ่งที่แน่นอน”
- ▶ ความไม่แน่นอน เป็นที่มาของความเสี่ยง
- ▶ “ ความเสี่ยง” เป็นสิ่งที่ไม่อาจห้าม ไม่ให้เกิดขึ้นได้

ข้อคิดสำคัญ ก่อนเริ่มต้น

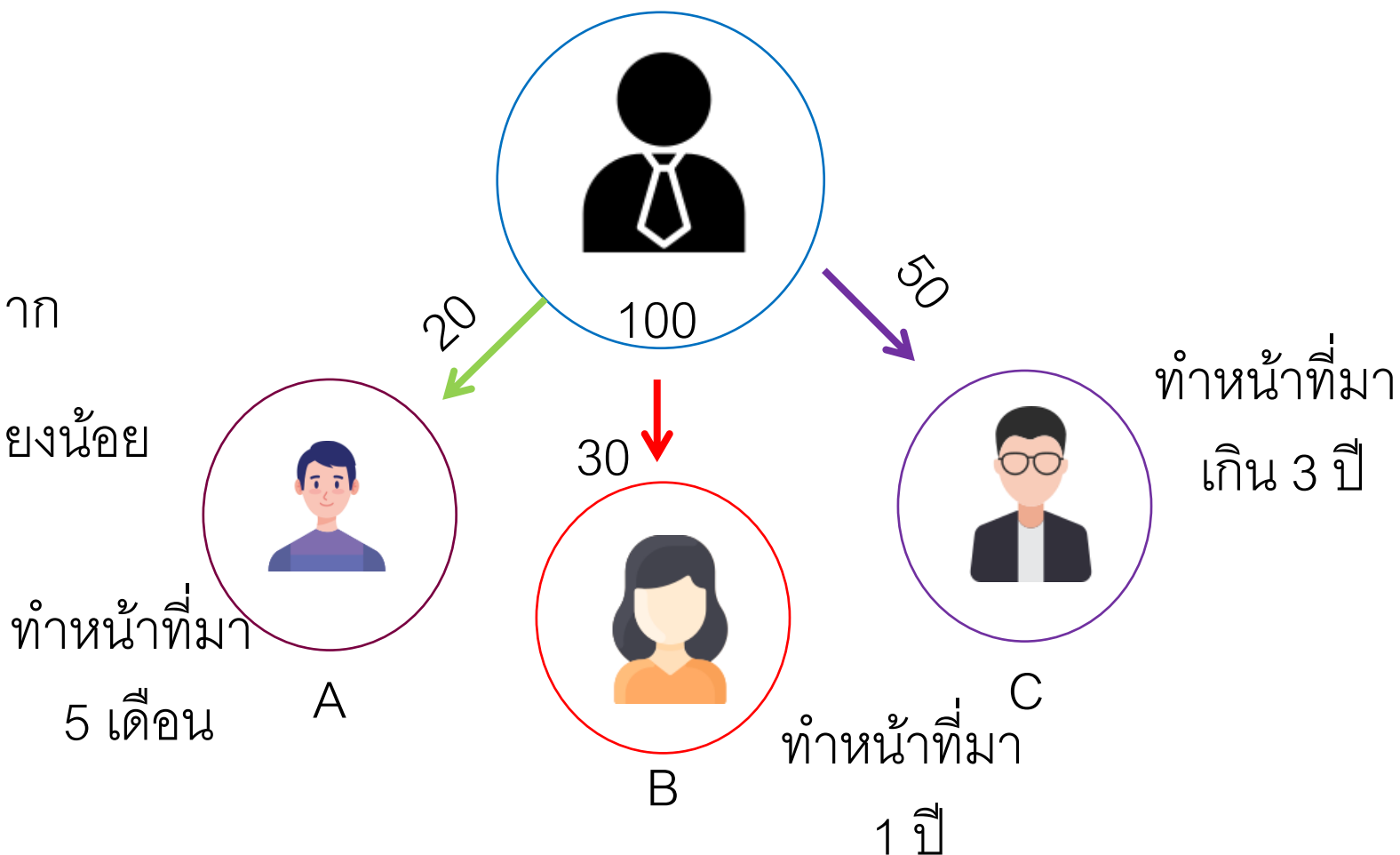
งานที่เราทำอยู่?

มุมมอง ของ ความเสี่ยง

1. ใครรับความเสี่ยงมาก

2. ใช้ใครความเสี่ยงน้อย

ความเชื่อ และ ปัญหาในการนำ การบริหารความ เสี่ยงสู่การปฏิบัติ

3 ความเชื่อผิดๆ

2. ความเสี่ยงต้องทำให้หมดไป

จนเหลือความเสี่ยง

1. ความเสี่ยงเป็นสิ่งไม่ดี

3. เสี่ยงน้อยที่สุด ดีที่สุด

- ✗ คนในองค์กรเข้าใจเรื่อง “ความเสี่ยง” ไม่ตรงกัน
- ✗ คนในองค์กรมีทัศนคติในทางลบ/ต่อต้าน
- ✗ วัฒนธรรมองค์กร
- ✗ ผู้บริหารไม่สนับสนุน
- ✗ ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากคนส่วนใหญ่
- ✗ ไม่รู้บทบาท และความรับผิดชอบที่ชัดเจน
- ✗ ไม่รู้แนวทาง เป้าหมายและวิธีปฏิบัติที่ชัดเจน

OPTIONS FOR FURTHER DEVELOPMENT

Two options for further development in risk management possible, with focus on:

1. the *soft changes*, into an embedded risk managed organisation: embedding risk management practice in **management culture**

2. the *hard changes*, into a performance risk managed organisation: more quantitative & qualitative risk management techniques

จุดเริ่มต้นที่ดี

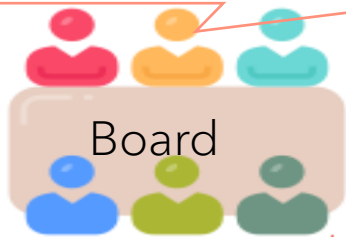
2. Develop an effective organizational control structure

3. Create a process view – embedded within all key process

1. Develop a common risk language

– “speak the same language”

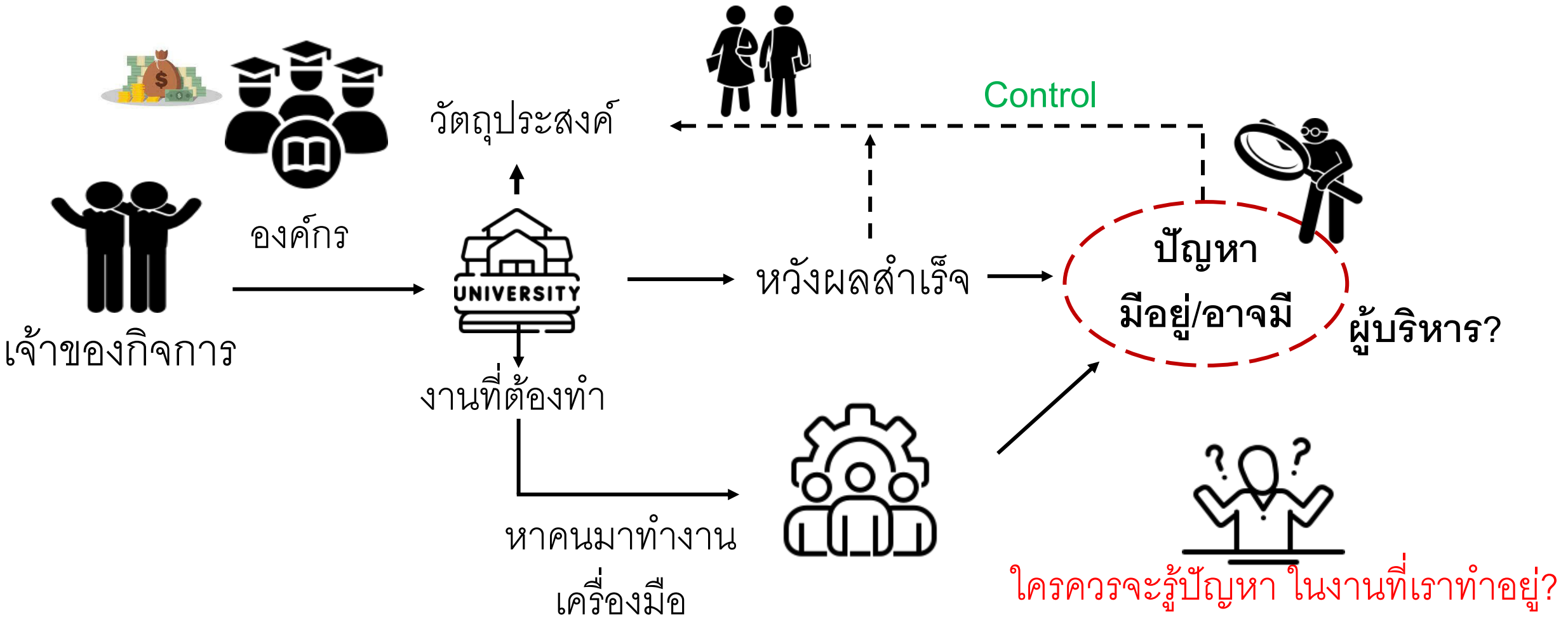
Managers

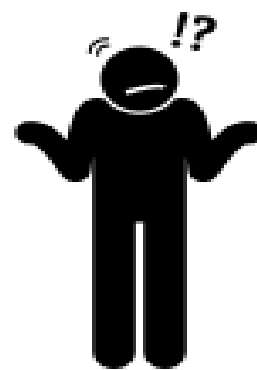
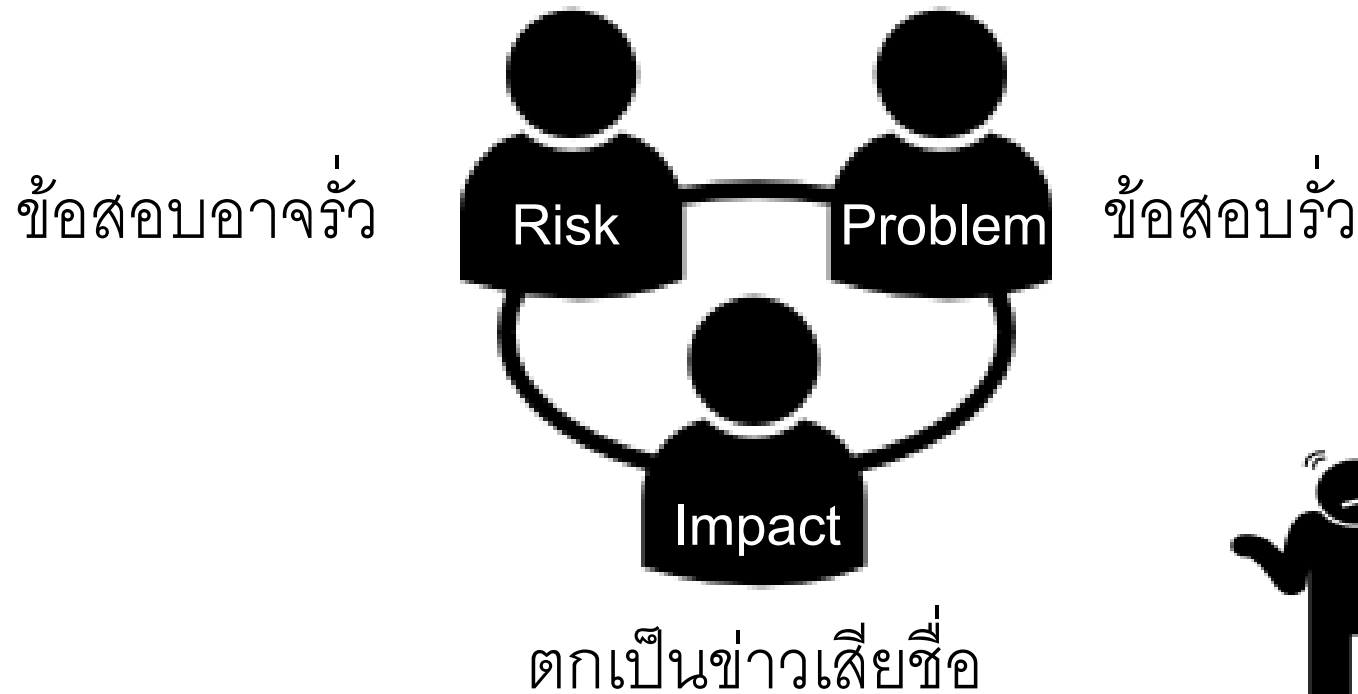
Staff

ความเสี่ยง - องค์กร - ผู้บริหาร - บุคลากรขององค์กร

ความเสี่ยง - ปัญหา - ความเสียหาย - ผู้เสียหาย
- ใครทำให้เกิดความเสียหาย

1. ใครเสียชื่อ ?
2. ใครทำให้เกิดความเสียหาย?
3. สาเหตุ ?

RISK & PROBLEM

Problem

- เงินทดรองจ่ายค้างเกินกำหนด
- เอกสารสัญญา เสียหาย/สูญหาย
- ผู้ลงนามในสัญญา ไม่ใช่ผู้มีอำนาจ
- ผู้รับเหมา ทิ้งงาน

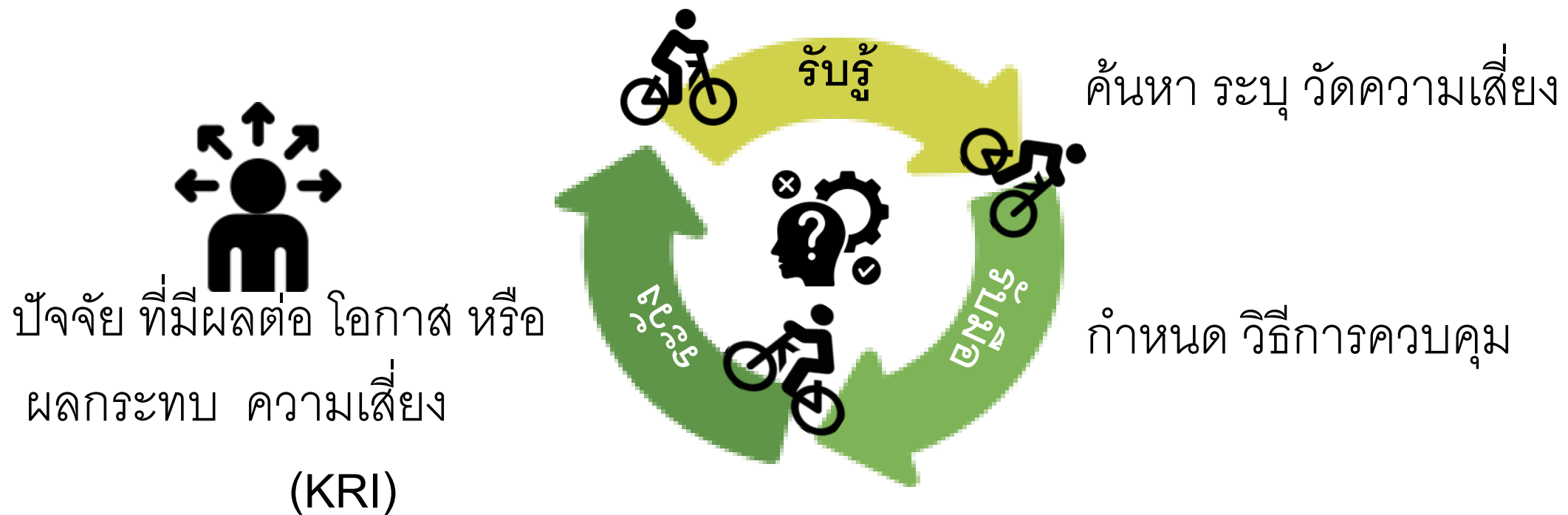
Risk

- เงินทดรองจ่ายอาจค้างเกินกำหนด
- เอกสารสัญญา อาจเสียหาย/สูญหาย
- ผู้ลงนามในสัญญา อาจไม่ใช่ผู้มีอำนาจ
- ผู้รับเหมา อาจทิ้งงาน

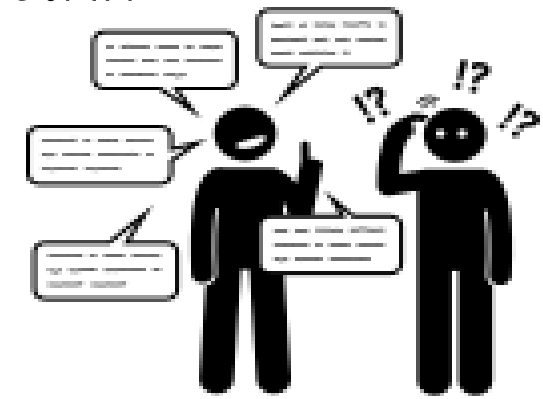
1. อะไรเกิดขึ้นก่อน ?
2. ควรรู้อะไร เพื่อไม่ให้เกิดอะไร?

การบริหารความเสี่ยง

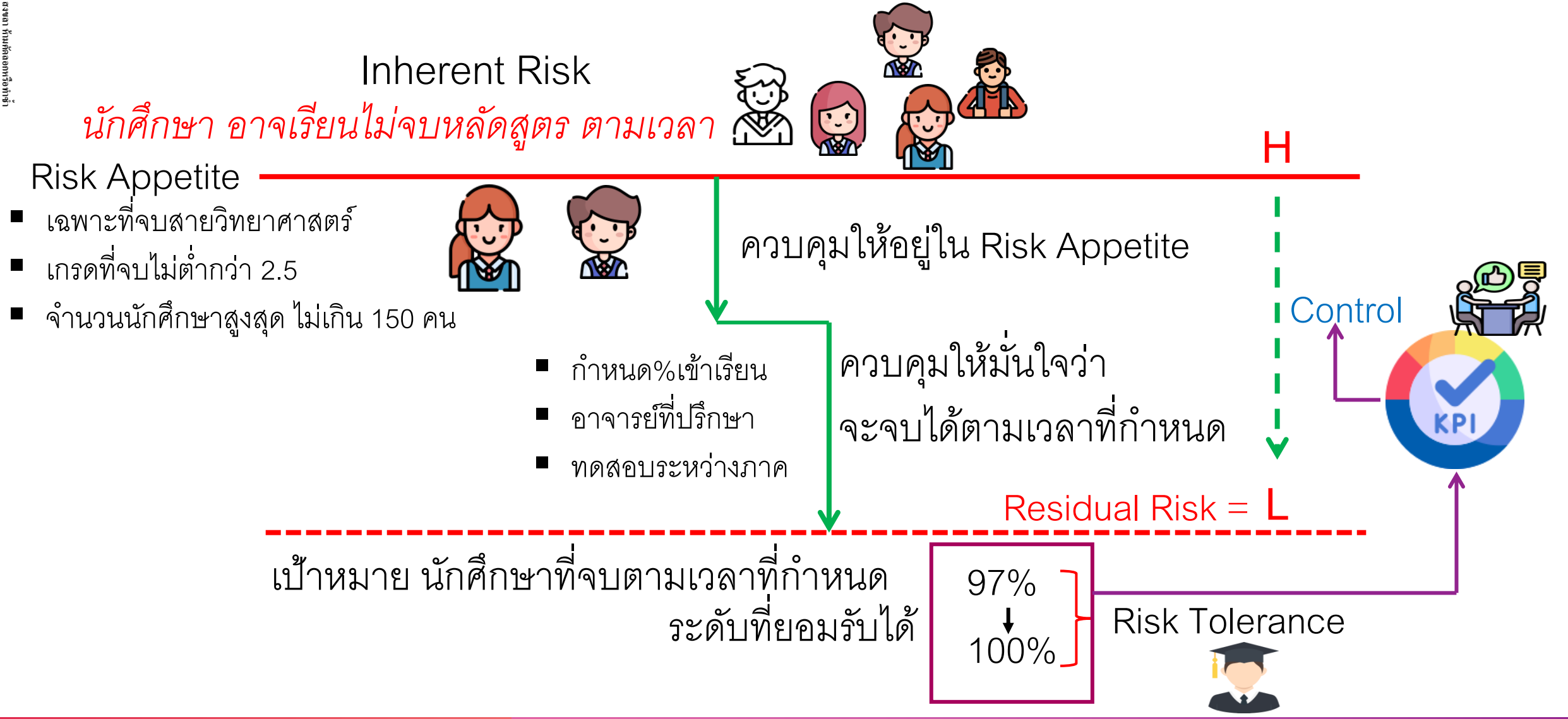
ความหมายของคำต่างๆ ที่ควรทราบ

- ☀ Risk – เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น ส่งผลต่อความเสียหายหรือทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์
- ☀ Risk Management – การรับรู้ จัดการ และเฝ้าระวัง ความเสี่ยง
- ☀ Inherent Risk – ความเสี่ยงที่มีอยู่ตามสภาพ (ก่อนการควบคุม)
- ☀ Residual Risk – ความเสี่ยงคงเหลือ จากการควบคุม
- ☀ Risk Appetite - “ degree/level of uncertainty an enterprise is willing to accept to reach its goals.” “ระดับที่ยอมเสี่ยง”
- ☀ Risk Tolerance หมายถึงระดับความเบี่ยงเบนที่ยอมรับได้ที่สัมพันธ์กับการบรรลุวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่ง

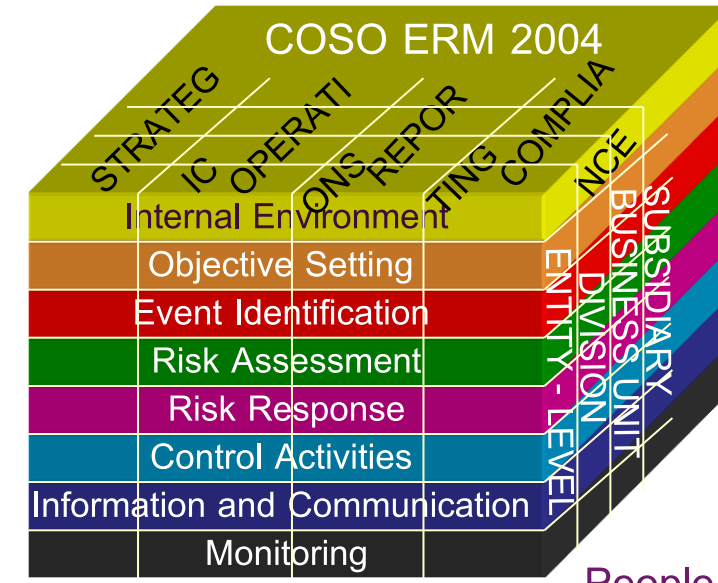
$$\text{IR} - \text{IC} = \text{RR}$$

INHERENT RISK- RESIDUAL RISK ,RISK APPETITE – RISK TOLERANCE-KPI?

COSO ERM

- ERM คือกระบวนการ ที่จะเกิดผลได้จากการร่วมมือกันระหว่าง กรรมการ คณะผู้บริหารและบุคคลอื่นๆขององค์กร นำมาประยุกต์ใช้ ในการกำหนดกลยุทธ์ และใช้ทั่วทั้งองค์กร เพื่อป้องกันเหตุการณ์ที่อาจ เป็นไปได้ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่องค์กร และจัดการกับความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับได้ เพื่อให้ความเชื่อมั่นอย่าง สมเหตุสมผล เกี่ยวกับการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

การควบคุม เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์และความเสี่ยง

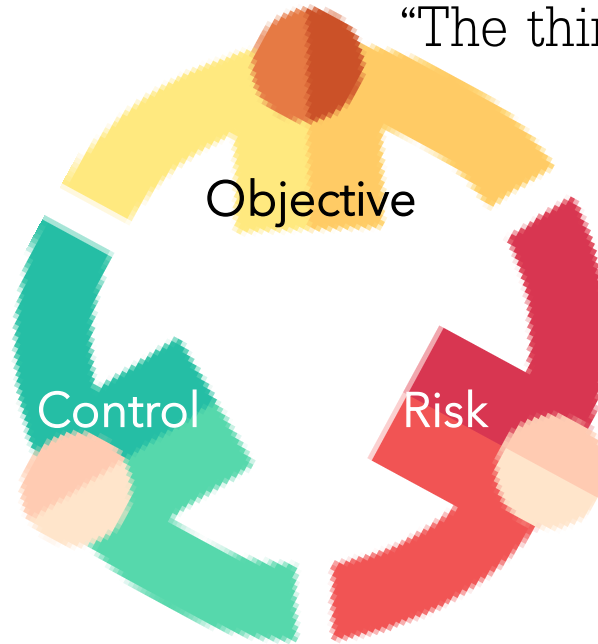

ผลสำเร็จที่ต้องการ

“The things an organization wants to accomplish”

สิ่งที่ช่วยให้เกิดผลสำเร็จด้วยการจัดการ
ความเสี่ยง

“things that help Meet an objective
by managing the risk.”

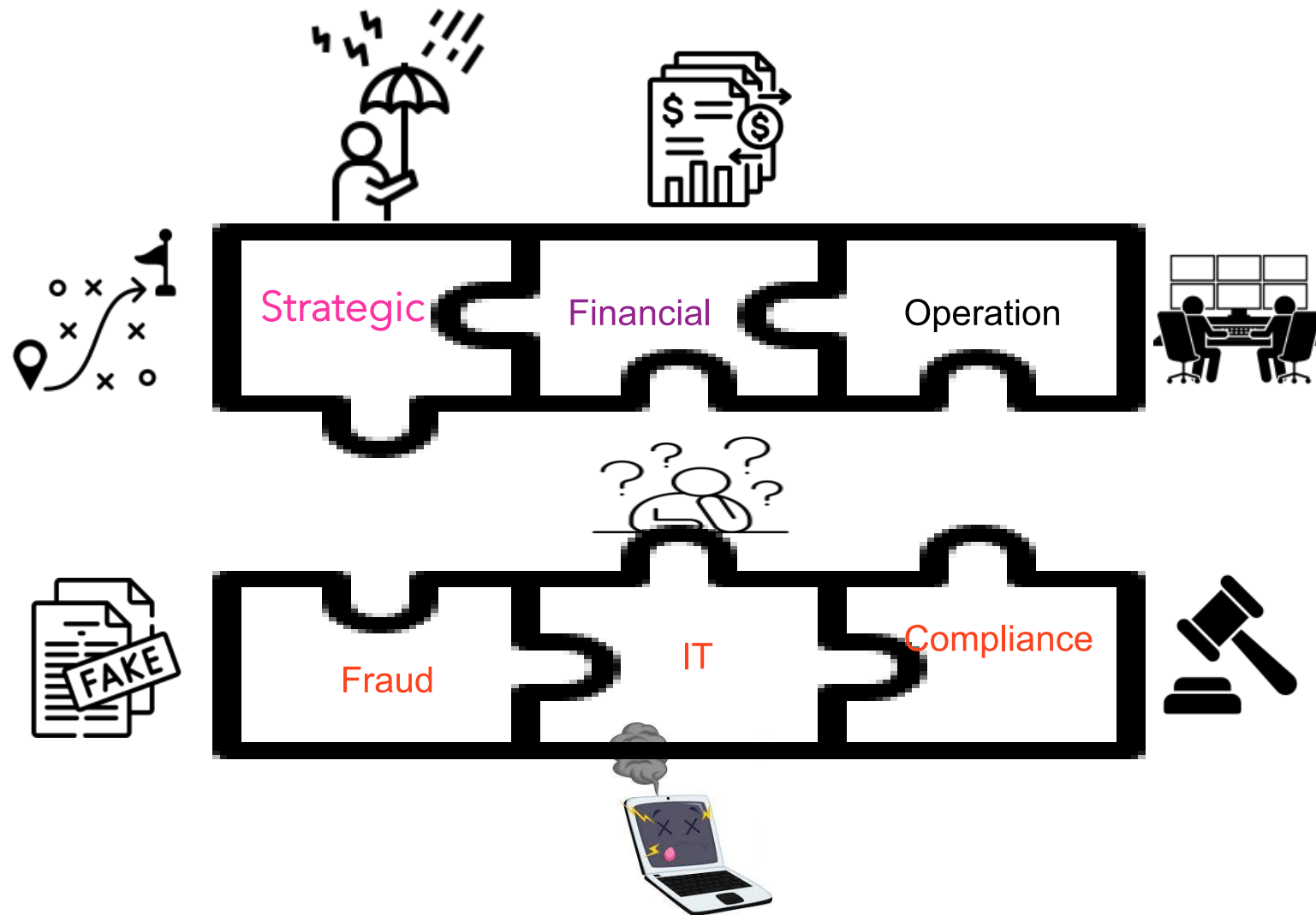

สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อผลสำเร็จ

“Things that might prevent
accomplishment an objective”

ประเภทความเสี่ยง

Fraud Risk Management Process :

D: COMPLIANCE

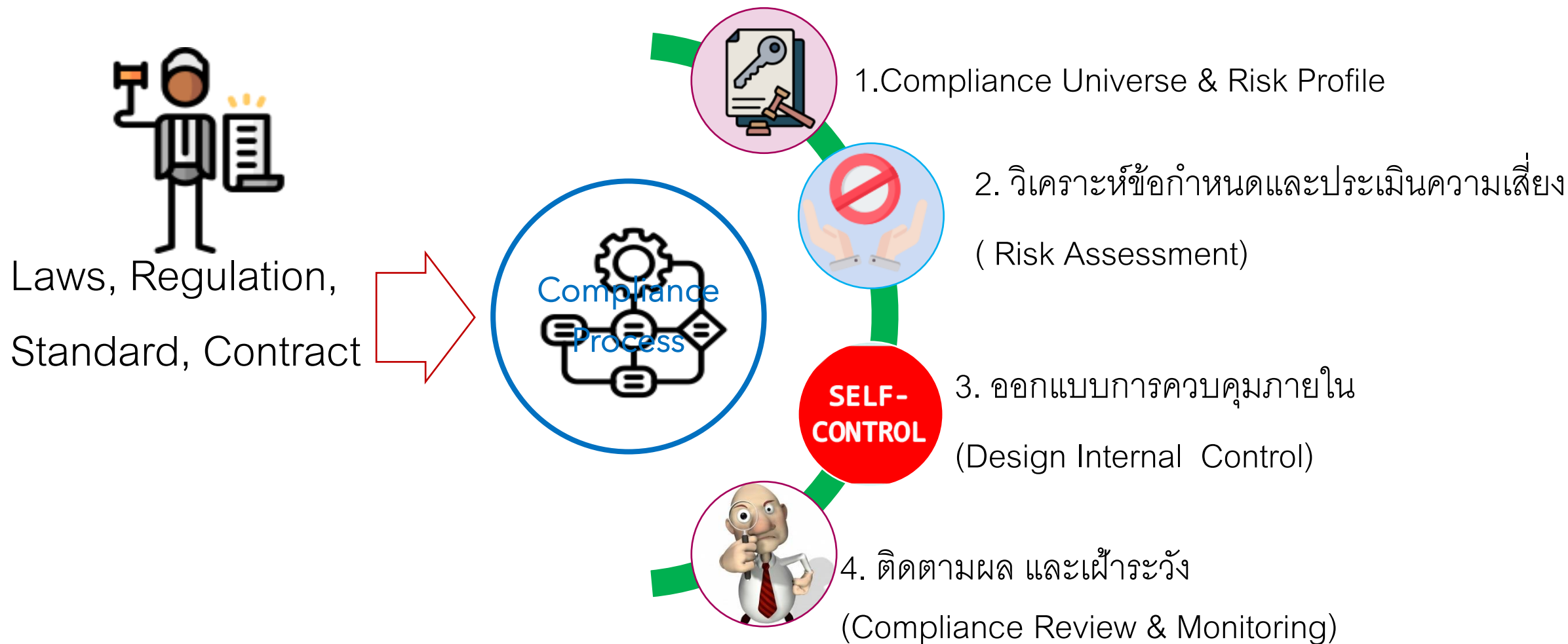
- เหตุฝ่าฝืนข้อกำหนดของทางการ กฎหมาย หรือ สัญญา เช่น ไม่รายงานธุรกรรมที่น่าสงสัย ให้เปิดบัญชีโดยไม่มีหลักฐานแสดงตน ผิดเงื่อนไขสัญญาที่องค์กร ทำไว้กับบุคคลภายนอก เป็นต้น

ระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างที่ออกโดยกระทรวงการคลัง เป็นการควบคุมภายในมั้ย?

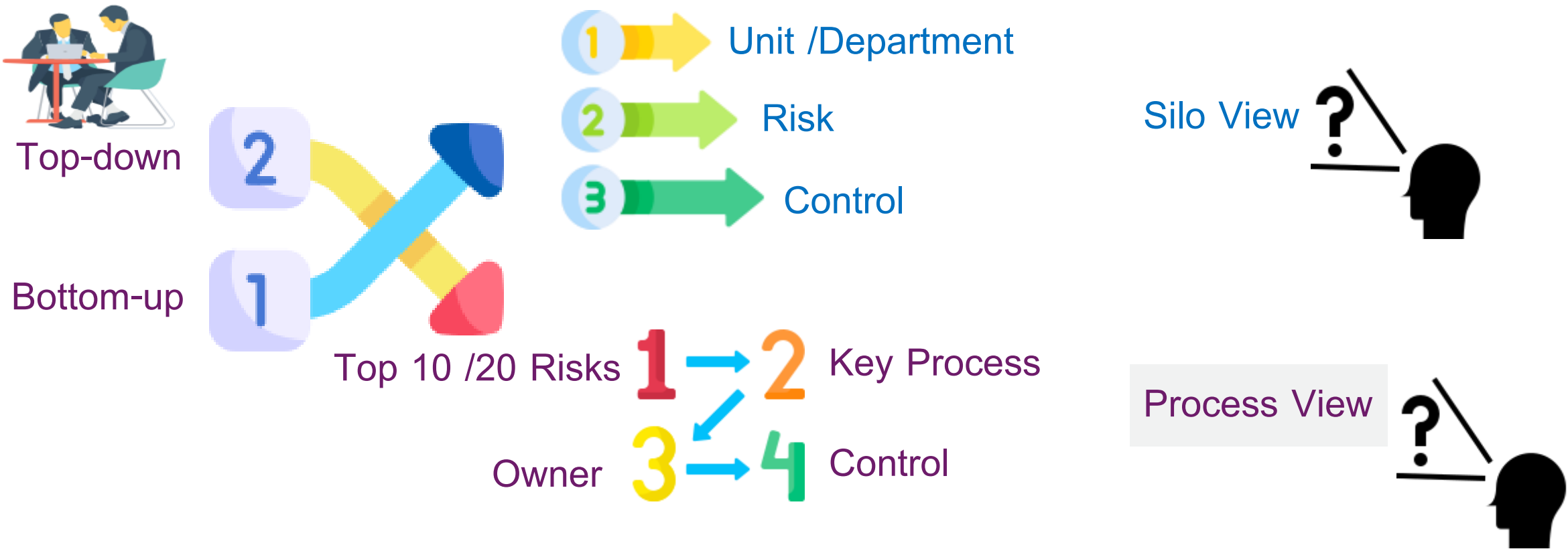

นิตยการควบคุมภายใน หน่วยงานของรัฐ : กระบวนการปฏิบัติงานที่ผู้กำกับดูแล หัวหน้าหน่วยงานของรัฐ ฝ่ายบริหาร และ บุคลากรของหน่วยงานของรัฐ จัดให้มีขึ้น เพื่อสร้างความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผล ว่า การดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐจะบรรลุวัตถุประสงค์ด้านการดำเนินงาน ด้านการรายงาน และการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับ

D: RBA – CRM PROCESS

TOP-DOWN APPROACH VS. BOTTOM-UP APPROACH

1. RISK IDENTIFICATION - งานที่รับผิดชอบ

ประเภทความเสี่ยง	ปัญหาที่เคยเกิดขึ้น/อาจจะเกิดขึ้น
กลยุทธ์	โครงการสนับสนุนกลยุทธ์ มีปัญหาอะไรเกิดขึ้นได้บ้าง ?
Financial	ด้านบัญชี การเงิน สภาพคล่อง
Operation	ความผิดพลาด ล่าช้า อุบัติภัยต่างๆ
Compliance	ฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตาม กฎหมาย ระเบียบทางการ มาตรฐาน สัญญา
IT	การประมวลผล ความปลอดภัยข้อมูล การหยุดชะงัก ระบบการสื่อสาร
Fraud	วิธีการทุจริตที่อาจเกิดขึ้น

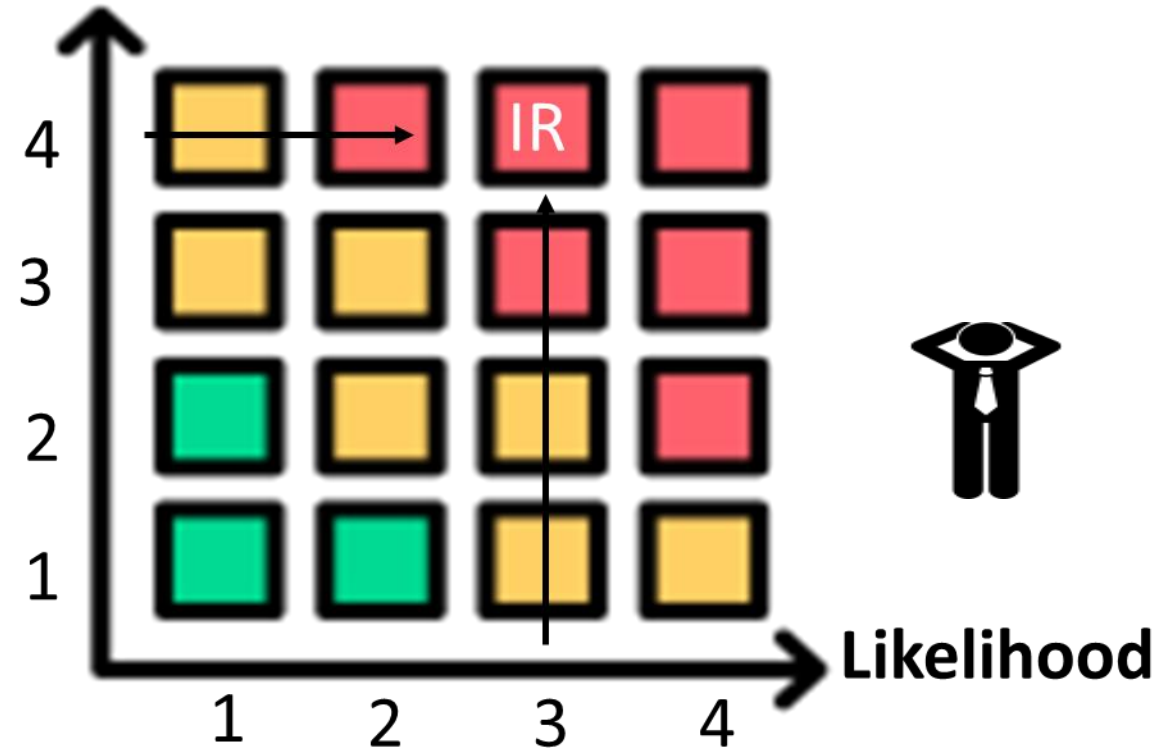

2. RISK ASSESSMENT & EVALUATION

- เป็นการประเมินในระดับ
Inherent Risk
- ใช้ปัจจัย โอกาส และ
ผลกระทบ หากจัดการความ
เสี่ยงไม่ได้ เป็นปัจจัย
ประเมิน

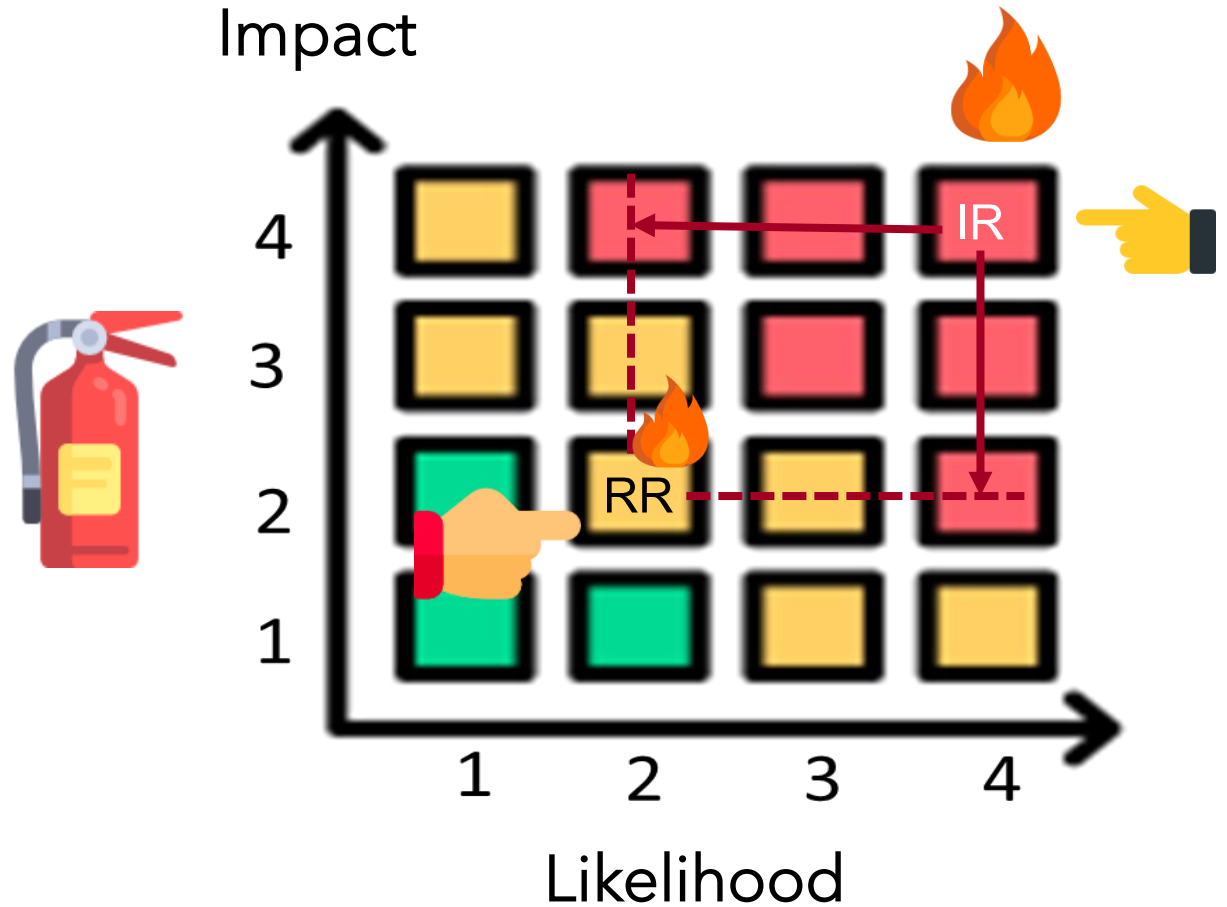
Impact

2. การวัดความเสี่ยง INHERENT & RESIDUAL RISK (NET RISK)

เกิดอัคคีภัย :

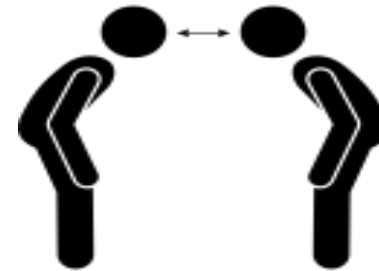
1. ทำประกันภัย
2. สัญญาณเตือนภัย
3. Smoke Detection
4. อุปกรณ์ดับเพลิง
5. Springer
6. แผนฉุกเฉิน
7. เครื่องตัดไฟ

การรับมือกับความเสี่ยง (RISK RESPONSE)

■ Identifying Risk Response

- Avoid (e.g. exit business, sell unit)
- Reduce (business decisions to reduce risk impact, likelihood, or both)
- Share (e.g. insurance, pooling, outsourcing)
- Accept (no action taken)
- Other?

การเฝ้าระวัง : KRI – ประโยชน์ และการกำหนดค่า

- ☐ เป็นการกำหนด “สิ่งเตือนภัย” และ “ระดับเตือนภัย” เพื่อใช้ในการเฝ้าระวังความเสี่ยง
- ☐ ระดับเตือน ต้องกำหนดเป็น “จำนวนนับ” เป็นระดับเพื่อ “เตือน” ให้รู้ว่าอยู่เฉยไม่ได้
- ☐ พร้อมทั้งกำหนด “วิธีปฏิบัติ” เมื่อถึงระดับเตือนภัย
- ☐ สิ่งเตือนภัย เป็นได้ทั้ง Lead และ Lag (ตัวนำ และตัวตาม)

ปริมาณน้ำมันเป็นสิ่งเตือนภัย
ระดับสีแดงเป็น ระดับเตือนภัย

ตัวอย่าง

ความเสี่ยง	สิ่งเตือนภัย	ระดับเตือนภัย	ข้อปฏิบัติ
เกิดอัคคีภัย	จำนวนครั้งที่เกิดไฟฟ้าลัดวงจร	2 ครั้ง ต่อเดือน	ตรวจสอบระบบไฟฟ้า
หนี้สูญ	ร้อยละของลูกค้าหนี้ ไม่ชำระตามกำหนดเพิ่มขึ้น	2%	- ออกหนังสือเตือน - ออกเยี่ยมลูกค้าหนี้รายใหญ่
ระบบขัดข้อง ไม่สามารถให้บริการได้	ร้อยละ ที่เพิ่มขึ้นของปริมาณรายการ	5%	ทดสอบความพร้อมของสายสำรอง

MONITORING - RISK FACTORS

- กำหนดปัจจัย ที่มีผลต่อความเสี่ยงสำคัญขององค์กร
- ติดตามการเปลี่ยนแปลงของปัจจัย
- ประเมินผลกระทบ
- รายงานคณะกรรมการ

เหตุผลและความสำคัญ ที่ต้องมีการควบคุม

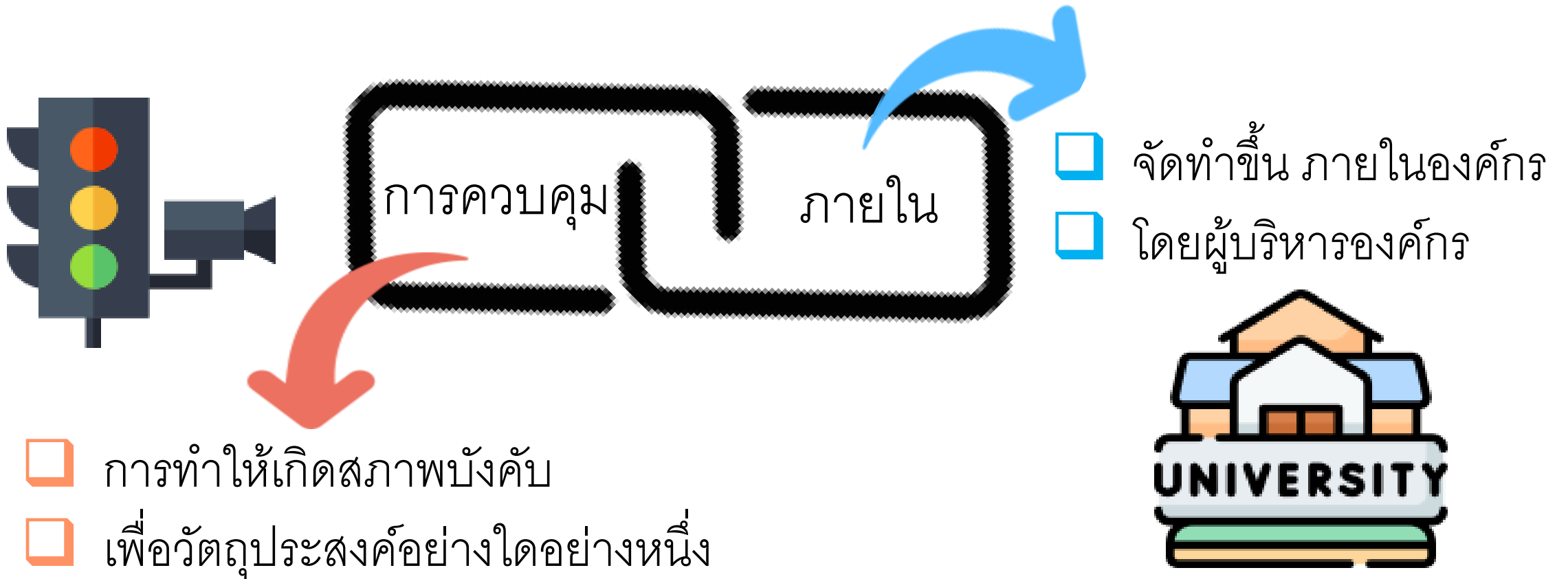
- เหตุการณ์ / สิ่งที่เกิดขึ้น แล้ว ทำให้ เกิด
- ความยุ่งยาก
- เสียหาย ต่อองค์กร
- ไม่ได้ผลตามที่คาดหวัง / วัตถุประสงค์

ใคร ไม่อยากให้เกิดปัญหา ?

จึงต้องรู้ว่า “อาจจะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นได้บ้าง”
คือ ความเสี่ยง (Risk) นั่นเอง

ความหมาย ของการควบคุมภายใน

RISK-CONTROL-GOVERNANCE

- ความเสี่ยงและการควบคุมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก เสมือน “เหรียญสองด้าน” สิ่งแรกที่ต้องทำคือการค้นหาและประเมินความเสี่ยง จากนั้นจึงต้องจัดการและลดความเสี่ยงโดยอาศัยระบบการควบคุม **แต่ระบบการควบคุมจะไม่ทำงาน** ถ้าอยู่ในมือของบุคคลที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นการกำกับดูแลกิจการที่ดี จึงเป็นพื้นฐานสำคัญ ของระบบการควบคุมภายใน
- การกำกับดูแลเป็นวิธีการที่ทำให้มีขึ้น การสื่อสาร และการบังคับ ในเรื่องของหน้าที่และความรับผิดชอบในหน้าที่ 4 ผู้มีบทบาทที่สำคัญคือ คณะกรรมการ ผู้บริหารระดับสูง ผู้สอบบัญชี และ ผู้ตรวจสอบภายใน ซึ่งต้องมีภาวะร่วมกันด้วยการสร้างความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด ความซื่อสัตย์และจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิด Governance
- Accountability ความรับผิดชอบในหน้าที่

การควบคุมภายใน - หน่วยงานของรัฐ / บริษัทใน ตลาดหลักทรัพย์

- ❑ หลักเกณฑ์กระทรวงการคลัง ว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๖๒ (Internal Control Standard for Government Agency) : CSG
- ❑ จัดทำขึ้นตามมาตรฐานสากล COSO 2013 โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทของระบบการบริหารราชการแผ่นดิน
 1. American Institute of Certificated Public Accountants
 2. The Institute of Internal Auditor
 3. Financial Executives International
 4. Institute of Management Accountants
 5. American Accounting Association

แนวคิด หลักเกณฑ์ การควบคุมภายใน ภาครัฐ & COSO

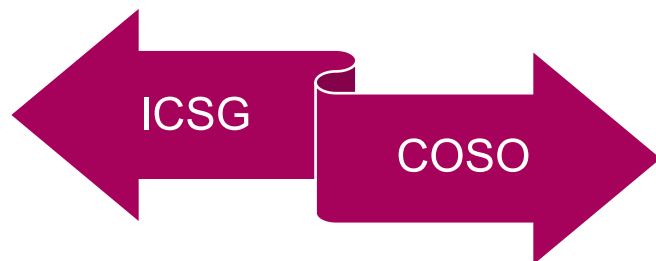

1. เป็นกลไกให้หน่วยงานของรัฐ บรรลุวัตถุประสงค์ด้านการควบคุม
2. เป็นส่วนประกอบที่แทรกอยู่ในการปฏิบัติงานตามปกติของหน่วยงานรัฐ ต้องกระทำเป็นขั้นตอนและต่อเนื่อง ไม่ใช่เป็นผลสุดท้ายของการกระทำ
3. **เกิดขึ้นได้โดยบุคลากร** โดยผู้กำกับดูแล ฝ่ายบริหาร ผู้ปฏิบัติงาน และผู้ตรวจสอบภายใน ไม่ใช่เพียงนโยบาย ระบบงาน คู่มือการปฏิบัติงาน และแบบฟอร์ม หากแต่ต้องมีการปฏิบัติ
4. เป็นการให้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผล
5. ควรกำหนดให้เหมาะสมกับโครงสร้างองค์กรและภารกิจของหน่วยงานของรัฐ

- Internal control is a **process**. It's a means to an end, not an end in itself
- Internal control is **effected by people**. It's not merely policy manuals and forms, but people at every level of an organization
- Internal control can be expected to provide only **reasonable assurance**, not absolute assurance, to an entity's management and board
- Internal control is geared to the achievement of **objectives** in one or more separate but overlapping categories

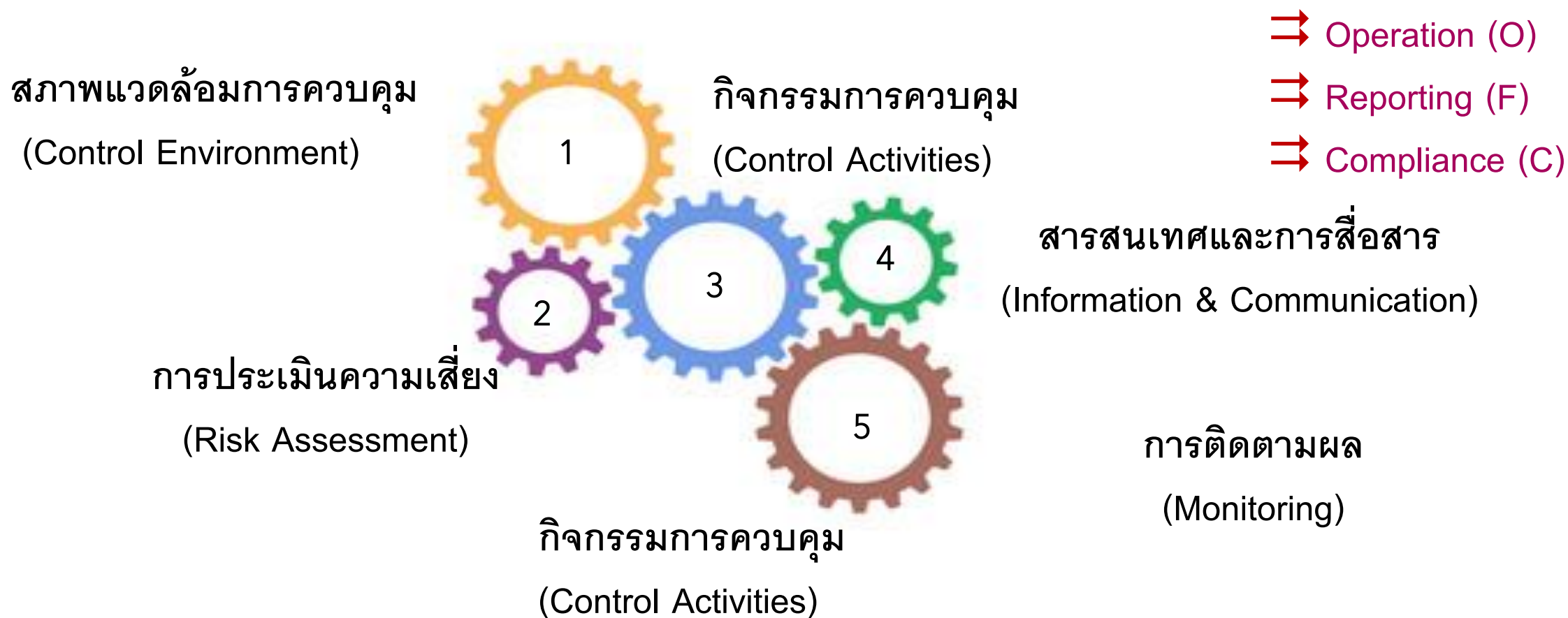
นิยาม COSO & INTERNAL CONTROL STANDARD FOR GOVERNMENT AGENCY)

หน่วยงานของรัฐ : กระบวนการปฏิบัติงานที่
ผู้กำกับดูแล หัวหน้าหน่วยงานของรัฐ
ฝ่ายบริหาร และ บุคลากรของหน่วยงานของ
รัฐ จัดให้มีขึ้น เพื่อสร้างความมั่นใจอย่าง
สมเหตุสมผล ว่า การดำเนินงานของ
หน่วยงานของรัฐจะบรรลุวัตถุประสงค์ด้าน
การดำเนินงาน ด้านการรายงาน และการ
ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับ

*Internal control is a process, effected
by an entity's board of directors,
management and other personnel,
designed to provide reasonable
assurance regarding the achievement
of objectives*

5 องค์ประกอบ และ 3 วัตถุประสงค์ ของการควบคุมภายใน

สภาพแวดล้อมด้านการควบคุม (CONTROL ENVIRONMENT)

- ⇒ The core of any business is its people
- ⇒ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อองค์ประกอบอื่นๆ
- ⇒ แบ่งเป็นสองลักษณะคือ “เป็นทางการ” (Hard Control) และไม่เป็นทางการ (Soft Control)
- ⇒ HC - การจัดโครงสร้าง การกำหนดอำนาจและหน้าที่ นโยบายด้านบุคคลและการบริหารบุคคล
- ⇒ SC – เกี่ยวกับจริยธรรม วินัย ความสามารถ รูปแบบการบริหารจัดการของผู้บริหาร
- ⇒ การปรับเปลี่ยนหน้าที่ บังคับลาพักผ่อน

COSO COMPONENT COVERAGE

ระดับ	COSO Component				
	สภาพแวดล้อมฯ	การประเมินความเสี่ยง	กิจกรรมการควบคุม	สารสนเทศและฯ	การติดตามผล
องค์กร	☐ หลักจรรยาบรรณ ☐ การบริหารบุคคล ☐ การบริหารผลงาน	☐ แนวทางการประเมินความเสี่ยง	☐ กำหนดมาตรฐานคู่มือฯ	☐ ระบบข้อมูลและการสื่อสาร ☐ การประชุมผู้บริหาร	☐ การตรวจสอบภายใน
กระบวนการ	☐ อำนาจและหน้าที่ ☐ กำหนดคุณสมบัติของตำแหน่งงาน	☐ ระบุความเสี่ยง ☐ วัดความเสี่ยง ☐ ลำดับความเสี่ยง	☐ ระเบียบ/คู่มือ ☐ หลักเกณฑ์	☐ การบันทึกข้อมูล ☐ การสื่อสารข้อมูล/การประชุม	☐ การสอบทานของผู้บริหาร

การทำงานของกลไก การควบคุม

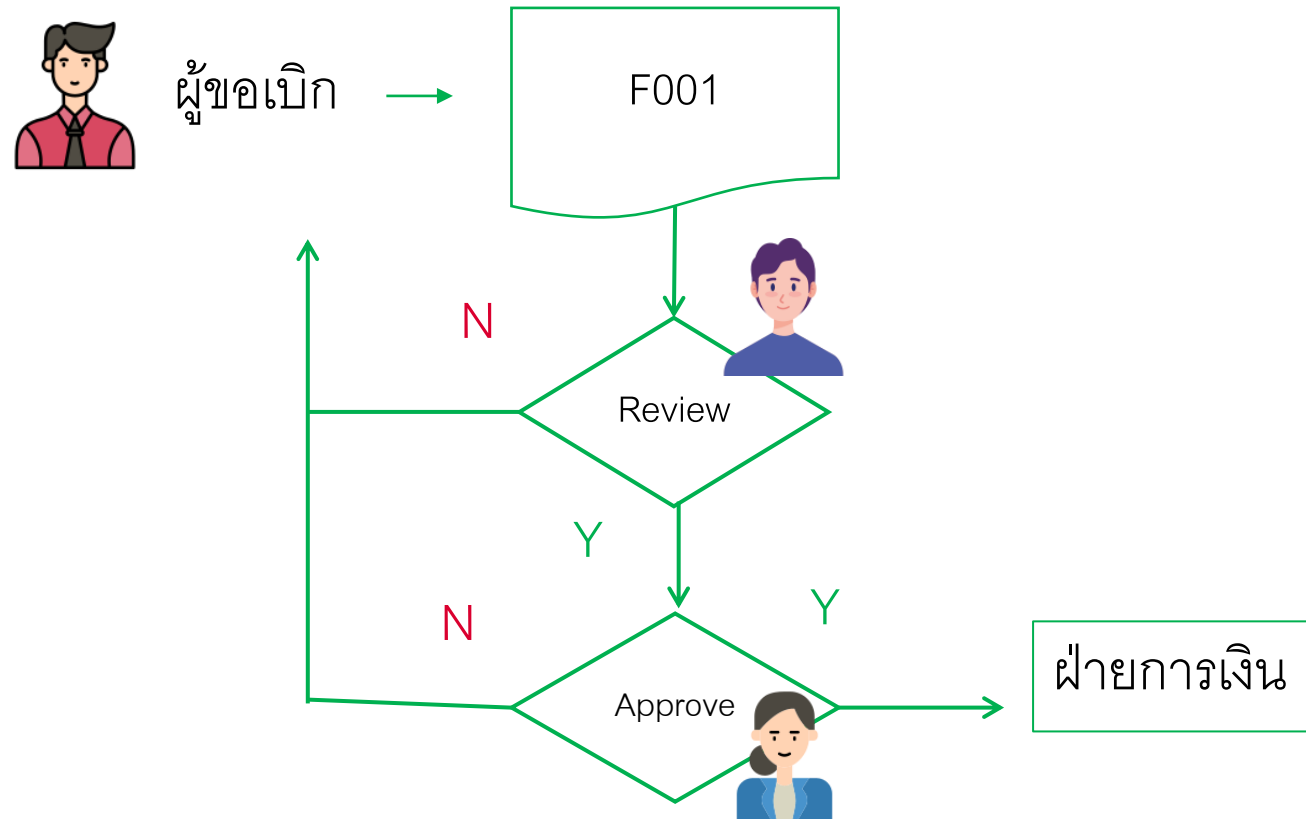
เบิกเงินทดรองจ่าย:

- เกณฑ์**
1. ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ขององค์กร
 2. เบิกได้ครั้งละไม่เกิน ห้าพันบาท
 3. ผู้ขอเบิกต้องไม่มีรายการค้างเกินกำหนดคืนเงินทดรองจ่าย
 4. ทำรายการคืนเงินภายใน 3 วัน หลังจากวันที่ใช้จ่ายจริง

วิธีการ

1. ใช้ใบเบิกที่กำหนด (F001)
2. หัวหน้าหน่วยงานผู้ขอเบิก สอบทานรายการ
3. ผู้อำนวยการ อนุมัติให้เบิก

Workflow :

Control Criteria

กำหนดกรอบ ของ

- ☐ เวลา
 - ☐ ลักษณะ
 - ☐ คุณสมบัติ
 - ☐ การนำไปใช้ (ทรัพย์สิน ข้อมูล)
 - ☐ ลำดับขั้นตอนการทำงาน
 - ☐ เงื่อนไข ต่าง ๆ
- เป็นต้น

Control Tool

- ☐ ข้อมูล – การบันทึกข้อมูล เป็นการ
สร้างเครื่องมือ เพื่อนำมาใช้ในการ
ควบคุม
- ☐ แบบฟอร์ม /Register
- ☐ ระบบการสื่อสารข้อมูล
- ☐ เครื่องมือ ใช้วัดค่า
- ☐ CCTV
- ☐ Checklist
- ☐ Running Number

Control Technique

- ☐ การสอบทาน (Review)
- ☐ การอนุมัติ(บุคคล/คณะบุคคล)
- ☐ การเปรียบเทียบ
- ☐ การกระทบยอด
- ☐ การยืนยัน
- ☐ การตรวจนับ/ ตรวจตรา
- ☐ Dual Control
- ☐ การแบ่งแยกหน้าที่
- ☐ การกำหนดเขตหวงห้าม
- ☐ Signature verification
- ☐ Independent checks
- ☐ การกำหนดให้มีการหยุดพัก
- ☐ Rotation

ข้อจำกัดด้านการควบคุม

- ⇒ การควบคุมที่ต้องพึ่งพาคน – การใช้วิจารณญาณ อาจมีข้อจำกัด
- ⇒ การใช้อำนาจของผู้บริหาร ให้ข้ามระบบการควบคุม
- ⇒ ผู้ปฏิบัติไม่เข้าใจการควบคุม
- ⇒ การร่วมมือกัน เพื่อหลีกเลี่ยงการควบคุม
- ⇒ พัฒนาไม่ทันความเปลี่ยนแปลง ทำให้การควบคุมล้าสมัย
- ⇒ ต้นทุนสูง

ห้ามให้พ้น อุปสรรค / ทัศนคติ

- ❌ Risk & Control ไม่ได้เป็นส่วนสำคัญของธุรกิจ เรา เช่น การขาย การผลิต เป็นต้น สำคัญกว่าการบริหารความเสี่ยง
- ❌ ไม่เต็มใจ ที่จะทำ ไม่ใช่เรื่องของเรา งานอื่นมีดั่งเยอะแยะ
- ❌ เป็นงานที่ต้องทำเพิ่มขึ้น จากงานปกติ
- ❌ ต้องเสียเวลาอันมีค่า มาทำความเสี่ยง
- ❌ เราจัดการความเสี่ยง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการปกติ เพียงแต่อธิบายไม่ได้

- ✓ การบริหารความเสี่ยง เกี่ยวข้องโดยตรงกับการวัดผลงาน
- ✓ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ประโยชน์ของการบริหารความเสี่ยง จะช่วยลดความไม่เต็มใจ
- ✓ แบ่งปัน แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการบริหารความเสี่ยง เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง
- ✓ ประชุมข้ามสายงานเพื่ออภิปรายเรื่องการบริหารความเสี่ยง

LESSONS LEARNED

- Executive, audit committee and board support critical to success
- Ensure there is a clear vision of success
- **Speak the same language**
- Ownership of risks must be clearly defined
- Need for more clarity around roles
- Ensure that ERM is perceived as a process and not just an event in time
- **Focus on action and not just reporting**

Q&A